

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ
ZIEMI SIANOWSKIEJ

SIANOWSKIE ZESZYTY
HISTORYCZNE

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ZIEMI SIANOWSKIEJ

SIANOWSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE

ZESZYT NR 1

SIANÓW, GRUDZIEŃ 2007

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Paweł Płoszyński, Natalia Kusyk, Katarzyna Mokwińska, Izabela Rogala,
Kamila Petka, Karolina Jankowska, Mateusz Wencel, Marcel Smukała,
Marta Cygan, Izabela Bodys

REDAKCJA NAUKOWA:

mgr Sylwia Bagińska-Kijek

PROJEKT OKŁADKI:

Anna Kamińska

KOORDYNACJA PROJEKTU:

Tomasz Tesmer

DRUK I REDAKCJA TECHNICZNA:

Wydawnictwo Feniks
Koszalin, ul. Zwycięstwa 137/139
tel. 094 34 27 922

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
I. Herb Sianowa - jego rodowód i koleje losu	
Od znaku do herbu	7
Godło i herb	8
Gryf w heraldyce	9
Herb Sianowa	10
Pieczęć Sianowa	13
Flaga Sianowa	14
II. Lokacja Sianowa i czynniki warunkujące jego rozwój	15
III. Położenie geograficzne regionu dawniej	21
IV. Położenie geograficzne regionu dziś	22
Bibliografia	23

WSTĘP

Seria wydawnicza "Sianowskie zeszyty historyczne" powstała z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Sianowskiej, w którym skupia się liczne grono amatorów edukacji regionalnej. Ludzi na co dzień pasjonujących się dziejami Gminy i Miasta Sianów, odkrywających jego mało znane czy zapomniane dzieje.

Celem niniejszej publikacji jest pielęgnacja i zachowanie lokalnego dziedzictwa i kultury lokalnej. Pierwszy zeszyt jest zapowiedzią kolejnych wydawnictw mających przybliżyć mieszkańcom Sianowa historię ziemi, którą zamieszkują.

Dzięki dotacji z Ministerstwa Edukacji Narodowej oddajemy Państwu zeszyt opisujący położenie geograficzne i lokację Sianowa oraz rodowód i losy naszego herbu. Kolejne publikacje obejmować będą zagadnienia dotyczące m.in.: elementów krajobrazu kulturowego czy dziejów kultury regionalnej. Opisywać będą także wielkich ludzi naszego regionu oraz wspomnienia pierwszych osadników.

Mamy nadzieję, iż każdy kto jest ciekawy historii ziemi sianowskiej, sięgnie z dużą ciekawością do tych publikacji.

Ryszard Wątroba
Burmistrz Gminy i Miasta Sianów

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Sianowskiej
Andrzej Jankowiak - Prezes

I. HERB SIANOWA - JEGO RODOWÓD I KOLEJE LOSU

OD ZNAKU DO HERBU

Nie jesteśmy w stanie stwierdzić, kiedy i gdzie po raz pierwszy użyto znaków dla oznaczenia własności, takich jak zwierzęta hodowlane, domy, sprzęty, narzędzia... Najprawdopodobniej ich pierwowzorami były piętna stemplowane i wypalane na skórze zwierząt przez hodowców bydła. Pojawiły się linie proste i półkoliste, potem dołączono do nich także litery. Taka była droga powstania pierwszych dziedzicznych znaków własnościowo - rozpoznawczych. Wśród nich na uwagę zasługują tzw. tangi, czyli znaki ludów pasterskich żyjących na rozległych stepach. I tutaj znów dostrzec możemy linie proste i półkoliste, proste figury geometryczne. Są to bardzo często maksymalnie uproszczone wyobrażenia łap, głów lub rogów zwierząt, sprzętów i narzędzi, prostych budowli oraz symboli słońca (krąg) i księżyca (półkole). Z czasem uległy one heraldyzacji, stawały się godłami herbowymi.

Drugą grupę stanowiły znaki rozpoznawcze władców plemiennych i państwowych, prowincji i wspólnot religijnych. Nosiły one wyraźne cechy symbolu. Początkowo przedstawiały głównie sylwetki zwierząt i ciała niebieskie: słońce, księżyc, gwiazda, później także przedmioty oraz postacie i atrybuty świętych. I tak na przykład, symbolem Rzymu był orzeł trzymający w szponach pęk piorunów - symbol boga Jowisza, znakiem Wikingów stał się czarny kruk, symbolem chrześcijaństwa był uproszczony rysunek ryby lub kotwicy - symbolu nadziei.

Wiele znaków miało ogólnoeuropejskie, uniwersalne znaczenie, np. precel stał się symbolem piekarzy, podkowa oznaczała kuźnię, klucz symbolizował ślusarzy, nożyce - krawców, beczka - bednarzy, itp.

W czasach nowożytnych znaki własnościowo-rozpoznawcze umieszczano na pieczęciach i chorągwiach.

GODŁO I HERB

Do czasu wypraw krzyżowych jednakowe tarcze i różnobarwne porpce w zupełności wystarczyły do tego, by identyfikować poszczególne oddziały wojska i poszczególnych wojowników. Koncepcja ubioru załamała się, gdy w krucjatach zaczęli brać udział wojownicy z różnych krajów, różnie ubrani i uzbrojeni. Z czasem problemem stało się odróżnienie wojowników od wrogów. Ten problem pojawił się przypuszczalnie już w czasie pierwszej wyprawy krzyżowej w latach 1096 -1099. W okresie drugiej wyprawy krzyżowej 1147 - 1149, w tym samym czasie, w wielu krajach Europy Zachodniej pojawiły się herby tworzone według podobnych zasad i cechujące się taką samą stylizacją figur heraldycznych. W Polsce herby wprowadzono w XIII wieku. Wraz z nimi pojawili się heroldowie. Ich obowiązkiem było prowadzenie ceremonii dworskich, turniejów, ogłaszanie wiadomości i zarządzeń władcy. Herold musiał znać zasady sztuki heraldycznej, rozpoznawać herby królewskie, książęce i znaczniejszych rycerzy. Sporządzał także tak zwane "role herbowe", na których malował znane mu herby, opisywał je lakonicznym, precyzyjnym językiem heraldycznym. Heroldom zawdzięczamy opracowanie wszystkich zasad rządzących sztuką heraldyczną.

Dziś jedną z nauk pomocniczych historii jest właśnie heraldyka, zajmująca się badaniem początków i rozwoju herbów, związanych z nimi stosunków prawnych oraz zasad ich plastycznego kształtowania. Heraldyka przez długi okres była w Polsce nauką trochę zaniedbaną. Od kilku lat przeżywa renesans, m. in. poprzez zapotrzebowanie na nowe herby gmin, powiatów i województw.

Podstawowe składniki herbu to tarcza i umieszczone na niej, często kilkuelementowe godło. Wypełnia ono centralne pole tarczy, ale nie dochodzi do jej brzegów.

Kształt tarczy herbowej zmieniał się na przestrzeni wieków. Tarcza zaokrąglona u dołu określana jest mianem hiszpańskiej i jest dziś powszechnie stosowana w heraldyce samorządowej.

Na tarczach doszukujemy się figur heraldycznych, czyli stylizowanych przedstawień człowieka, zwierząt rzeczywistych i fantastycznych,

roślin, ciał niebieskich, zjawisk atmosferycznych, budowli, oręża, narzędzi... Często zamiast całej postaci człowieka lub zwierzęcia przedstawia się tylko głowę, rękę, nogę, łapę, rogi lub skrzydła. Godło może stanowić też pól orła, lwa czy koła, może ukazywać gałązkę lub liść zamiast całego drzewa, grot zamiast strzały.

Najczęściej spotykanymi motywami zwierzęcymi są lew i orzeł, zwierzęta dominujące na lądzie i w powietrzu. Dostrzec możemy także wizerunki konia, jelenia, niedźwiedzia, ryby, kruka...

Najpopularniejsze zwierzę fantastyczne to gryf, smok i jednorożec. Figury zwierzęce przedstawiane są w pozycji bojowej, z prawymi łapami wysuniętymi w górę do przodu, z otwartym pyskiem i uniesionym ogonem. Biorąc pod uwagę postawę ciała, dostrzegamy kilka pozycji, np. lew jest zazwyczaj wspięty, kroczący, leżący... Głowa może być zwrócona w bok lub w kierunku patrzącego.

Bardzo istotna w tematyce heraldycznej jest barwa. Zarówno pole tarczy, jak i godło musi mieć określoną kolorystykę, która jest bardzo istotnym elementem herbu. Barwy powinny być czyste i nasycone. Przykładowo, błękitu nie można zastępować niebieskim lub granatowym. Poza tym nie zmienia się raz przyjętych barw herbowych, ponieważ byłoby to jednoznaczne ze zmianą herbu.

W II połowie XX wieku przyjęto zasadę, że opracowania graficzne herbów powinny być wyraziste, nieprzeładowane szczegółami, ale jednocześnie herb musi być jedyny, wyjątkowy i różnić się od innych.

GRYF W HERALDYCE

Gryf przedostał się do heraldyki europejskiej za pośrednictwem rycerstwa zachodnioeuropejskiego w średniowieczu w okresie wypraw krzyżowych i szybko zdobył dużą popularność. W swej formie nawiązywał do wyobrażeń m.in. Egipcjan, Peresów. Na Pomorzu Zachodnim gryf pojawił się na przełomie XII i XIII wieku. Górna jego połowa to orzeł ze śmiałym spojrzeniem, silnym dziobem, ostrymi szponami, rozwiniętymi skrzydłami. Jeśli dolna połowa jest wyobrażeniem lwa z długim ogonem i masywnymi nogami, zakończonymi ostrymi pazurami, to jest to typowy

wy wizerunek gryfa. Jeśli zaś dolna połowa ukazuje rybę, jest to rybogryf. Postać rybogryfa symbolizuje siłę, odwagę, czujność, potęgę, a także wskazuje na związek z morzem. Wizerunek gryfa utrwalił się przede wszystkim na tarczach herbowych rycerstwa europejskiego oraz na pieczęciach i herbach miast. Dziś możemy go spotkać na przeszło czterdziestu herbach.

HERB SIANOWA

Herbem Sianowa jest herb rodu Święców. Ukazuje on połowę białego orła połączonego z rybą, najprawdopodobniej jesiotrem, na czerwonej tarczy. U dołu tarczy, w lewoskośnym kierunku biegnie niebieska wstęga, symbol rzeczki Polnicy, dopływu Unieści przepływającej przez Sianów. Wcześniej symbol ten usytuowany był pod tarczą. Jednak później zmieniono jego lokalizację. Taki właśnie herb zaobserwować możemy na wieży ratuszowej.

Ciekawostką jest fakt ofiarowania przez miasto w 1895 roku datku na herbowe okna witrażowe w nowej siedzibie sejmiku prowincjonalnego w Szczecinie. Wierna kopia tegoż herbu dostarczona została przy tej okazji magistratowi i znajduje się pod szkłem oprawiona w ramach w Sali Posiedzeń Rady Miejskiej.

Herb Sianowa, bez żadnych istotnych zmian, zachował się do dzisiaj. W Archiwum Państwowym w Koszalinie znajduje się "Wykaz zatrudnionych pracowników w Zarządzie Miasta Canowa" sprzed II wojny światowej. Trzeba wspomnieć, że charakterystyczną cechą dokumentów z tego okresu jest fakt sporządzania ich na odwrotnej stronie ponemieckich druków. Na tymże druku dostrzec możemy historyczny herb Sianowa. Stanowi to dowód, że niemieckie władze Sianowa, do końca swoich rządów, stosowały herb z rybogryfem bez korony.

Zastanawiająca jest różnica pomiędzy herbem na niemieckim dokumencie a herbem znajdującym się nad głównym wejściem do ratusza. Koszaliński badacz Marian Czerner twierdzi, że historyczny herb Sianowa nigdy nie posiadał korony, a dodanie jej jest zwykłą samowolą. "Udoskonalenie" herbu poprzez dołączenie korony przysługuje miastu za szczególne zasługi, lub miastu cieszącemu się względami władców. Zdaniem Czernera, Sianów nie znajduje się w kręgu miast uprzywilejowanych.

Wieża ratuszowa ozdobiona jest herbem Święców

Herb dostrzec możemy także na tabliczkach nazywających ulice

Współczesny wygląd herbu Sianowa reguluje odpowiednia uchwała Rady Miejskiej w Sianowie.

**UCHWAŁA NR V/25/90 RADY MIEJSKIEJ W SIANOWIE
Z 14 WRZEŚNIA 1990 ROKU
w sprawie herbu miasta Sianów.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95) uchwała co następuje:

§ 1

Herbem miasta Sianowa jest w czerwonym polu wizerunek srebrnego rybogryfa w koronie zwieńczonej krzyżem zwróconego w prawo, a u dołu ukośnie biegnąca niebieska sfalowana wstęga symbolizująca płynącą przez miasto Polnicę dopływ Unieści.

§ 2

Herb miasta Sianowa jest jednocześnie herbem gminy Sianów.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Przewodniczący Rady Miejskiej
Ryszard Wątroba*

Współczesny herb Sianowa

Przedwojenny znaczek pocztowy z wizerunkiem herbu Sianowa

PIECZĘĆ SIANOWA

Miasta polskie od XI wieku powstawały przy grodach i w miejscach targowych, dopiero od XIII wieku otrzymywały właściwe formy prawne i jako jednostki samorządowe uzyskiwały zdolność do działań prawnych. Wiązało się to z lokacją. Na Pomorzu lokacje odbywały się na podstawie prawa lubeckiego.

Wraz z ustanowieniem samorządu miasto uzyskiwało zdolność do działań prawnych, m.in. do wydawania aktów prawnych we własnym imieniu. Wyrazem tego była pieczęć, którą uwierzytelniano dokumenty. W wielu miastach, kancelaria miejska posługiwała się kilkoma pieczęciami, np. pieczęcią rady miejskiej, wójtowską, ławniczą - pieczęcią sądu miejskiego. Tłoki pieczęci miejskich były na ogół metalowe, wykonane z żelaza, mosiądzu lub brązu, czasem ze srebra. Rozmiary i poziom artystyczny pieczęci miejskich często dorównywał książęcym, co odzwierciedlało wysoką rangę polityczną i gospodarczą miasta. Wystawcę dokumentu identyfikował zarówno napis na otoku, jak i znak w polu pieczęci, którym najczęściej było godło miejskie.

Okrągłe pole pieczęci spełniało tę samą rolę co tarcza, ale umieszczenie w takim polu samego godła, pozwalało lepiej zagospodarować przestrzeń.

Najstarsza pieczęć miejska Sianowa ma średnicę 44 mm i pochodzi z XIV-stulecia. Na kratkowanym tle przedstawia ona tarczę herbową z rybogryfem zwróconym w prawo. Poniżej widnieje sfalowana woda. Na obwodzie odczytujemy napis: S ? SIVITATIS DE SANOWE.

*Na pieczęci Sianowa
dostrzegamy herb
rodu Święców*

FLAGA SIANOWA

W XIX wieku pojawiła się w Europie Środkowej flaga miejska. Przysługuje ona wyłącznie władzom państwowym lub samorządowym i jest znakiem rozpoznawczym. Dzięki częstemu "wystawianiu" jej przez różne instytucje państwowe, stopniowo staje się jednym z głównych symboli miasta.

UCHWAŁA Nr XLVI/254/2001 RADY MIEJSKIEJ W SIANOWIE z 28 grudnia 2001 roku w sprawie flagi Gminy Sianów.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz art. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 1998 r. Nr 182, poz. 1126 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, uchwała się co następuje:

§ 1

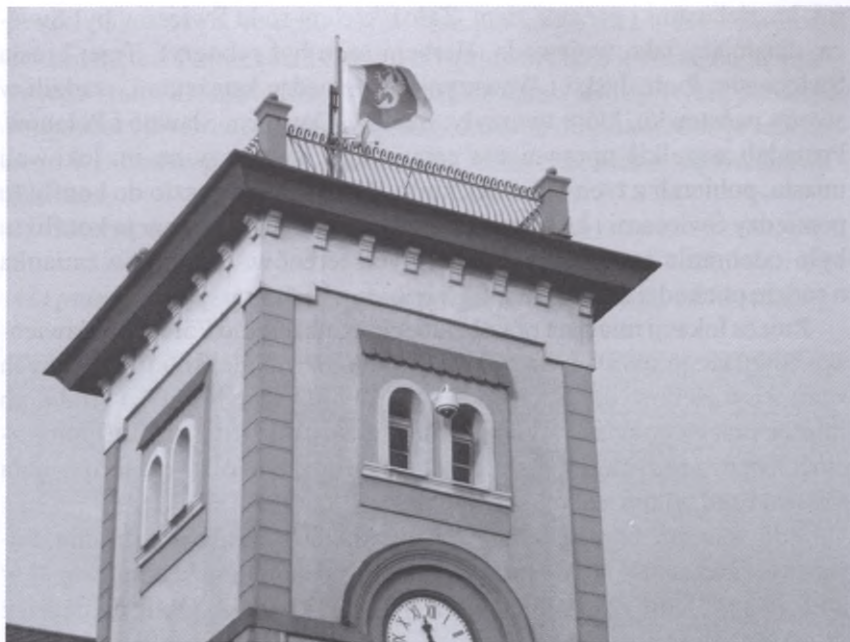
1. Flaga Gminy Sianów jest płat prostokątny (w proporcjach 5 : 8) czerwony z dwoma pionowymi pasami białymi (szerokości 1/5 płata każdy) po obu skrajach płata, w centrum płata rybogryf biały nad pasem falistym błękitnym.

2. Wizerunek graficzny flagi Gminy Sianów stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Przewodniczący Rady Miejskiej
Jan Skrzypczak*

*Flaga Sianowa znajduje się na wieży ratuszowej.
Dumnie powiewa nad miastem*

II. LOKACJA SIANOWA I CZYNNIKI WARUNKUJĄCE JEGO ROZWÓJ

Początki istnienia miast były przedmiotem zainteresowań wielu badaczy. Miasta położone w pasie pobraża Bałtyku powstawały na zasadzie prawa lubeckiego, tzn. przyjmowały zasady ustrojowo - prawne i organizacyjne, które wykształciły się i funkcjonowały w niemieckim mieście Lubeka. Przy lokacji każdego miasta i miasteczka zachodziła potrzeba uwzględnienia czynników lokalnych.

Przypuszcza się, że lokacji Sianowa dokonał Piotr III Święca. Ród Święców władał przez około stu lat wieloma ziemiami na Pomorzu Sławięńsko - Słupskim. Byli oni m.in. kanclerzami, wojewodami, starosta-

mi, kasztelanami i panami ziem. Założycielem rodu Święców był Święca, działający jako wojewoda. Herbem rodu był rybogryf. Trzej bracia Święcowie: Piotr, Jaśko i Wawrzyniec, nie będąc książętami, rządili w swoim państewku, które tworzyły: Sianów, Darłowo, Sławno i Polanów. Posiadali wszelkie uprawnienia panującego, to znaczy m. in. lokowali miasta, pobierali z tych miast dochody. W roku 1347 doszło do konfliktu pomiędzy Święcami i księciem Bogusławem V. Konsekwencją konfliktu było odebranie im władzy i podległych terenów. Ostatnia wzmianka o rodzie pochodzi z 1357 roku.

Proces lokacji miast na prawie lubeckim, na terenie Pomorza Sławięńsko-Słupskiego trwał aż do połowy XIV wieku. Zależał od naturalnych warunków glebowych, sieci wodociągowej, klimatu, bliskości grodu lub zamku, przebiegu szlaków komunikacyjnych, a także stosunków politycznych. Na dogodnych terenach zakładano grody, wokół których rozwijała się sieć osad wiejskich.

Jednoznaczne określenie początków Sianowa jest bardzo trudne. Powstał on i rozwinął się na gruncie osady przyzamkowej usytuowanej w widłach rzek Unieści i Polnicy, zwanej Strugą Młyńską. Obok płynęła też druga struga, Leśniczówka (Horstbach), wpadająca do Unieści. Na przełomie XIII i XIV wieku osadnictwo wokół Sianowa było bardzo ograniczone, a przecież wielkość i gęstość sieci osadniczej była jednym z najważniejszych czynników decydujących o dynamice rozwoju miast w pierwszym okresie po ich lokacji prawnej.

W skali Pomorza Zachodniego, Sianów był jednym z najmniejszych miast zachodniopomorskich. Głównym tego powodem stała się jego późna lokacja, bliska odległość dynamicznie już wtedy rozwijającego się Koszalina, położenie geograficzne, a także brak dostępu do morza. Z topograficznego położenia miasta i opisu jego granic, a także etymologii nazwy pochodzącej od wyrazu "siano", "sianowisko" "miejsce z sianem", wnioskujemy o ważnym znaczeniu, w początkowym okresie rozwoju miasta, rolnictwa, a zwłaszcza hodowli. Sprzyjała temu rozległość pobliskich łąk.

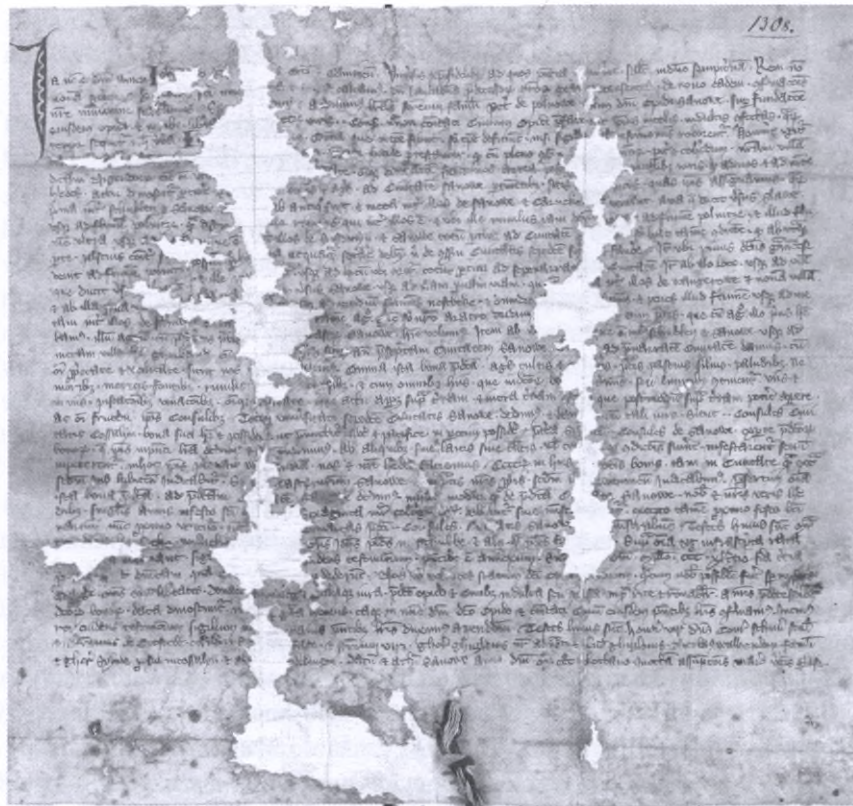
Kolejnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi miasta były naturalne warunki obronne. Pierwotnie planowano otoczyć miasto murami. Powstały nawet dwie bramy, koszalińska - od strony Koszalina i sławięńska od Sławna.

Bazując na prawie lubeckim, mieszczanie i rajcy Sianowa uzyskali

prawo połowu ryb, wyrębu lasów oraz prawo polowań. Piotr Święca w dokumencie z 11 lutego 1343 roku uregulował także kwestię opłat miasta na jego rzecz, ale nie odniósł się jednak do spraw ustrojowych, prawnych i organizacyjnych miasta, pominął także kwestie rozplanowania przestrzennego i zabudowy, handlu i rzemiosła, bezpieczeństwa, sądownictwa i kościoła.

Sianów otrzymał prawa miejskie w 1343 roku.

Akt potwierdzający nadanie praw miejskich Sianowa z 1348 roku

Oryginał aktu znajduje się obecnie w archiwum niemieckim w Greifswaldzie. Kopia na płycie CD-R (w formacie TIFF) jest od 3 kwietnia 2003 roku w UGIM Sianów.

Czynnikiem niekorzystnie wpływającym na rozwój miasta w wiekach następnych był fakt nieustannej zmiany właścicieli. W 1357 roku Sianów, w tym też najprawdopodobniej zamek i Polanów zostały sprzedane biskupom kamieńskim.

W 1372 przy zachodniopomorskich podziałach terytorialnych książe Bogusław VI i Barnim V wliczają miasto wśród swoich posiadłości. W 1386 roku, wg statutów kościoła kamieńskiego, zamek, miasto i wójtostwo Sianowa należały ponownie do biskupstwa kamieńskiego. Około roku 1400 miasto ponownie wróciło do rąk książęcych i należało do wójtostwa w Darłowie. W 1480 roku w swoim zamku w Sianowie rezydował książę Bogusław X. Trzy lata później książę sprzedał miasto wraz ze wsiami Sieciemini i Kusice. W 1509 roku Sianów wrócił w ręce księcia.

Do roku 1621 lub 1622 Sianów należał do urzędu darłowskiego i w 1622 roku na własną prośbę został wcielony przez Bogusława XIV do zarządu szczecińskiego.

Podczas wojny trzydziestoletniej w latach 1618-1648, miasto dotkliwie zubożało i podupadło, jego wieś komunalna Neuendorf, została zrównana z ziemią, a pola rozdzielone wśród mieszczan.

Bardzo ważnym elementem życia codziennego mieszkańców był kościół. Nie wiadomo jednak, kiedy został wybudowany kościół w Sianowie. Ze starego budynku pochodzi tylko wieża i część muru. W stopniu schodów wycięta została data - 1679 rok.

Cmentarz był pierwotnie umiejscowiony na placu wokół kościoła. Jeszcze dzisiaj znajduje się tam duża liczba grobów. W 1844 roku poświęcono nowy cmentarz, na którym jest kamień pamiątkowy, a na nim napis: CMENTARZ POŚWIĘCONY: 1844.

W 1834 roku została zbudowana nowa plebania. Do tej pory kościół sianowski był tylko filią kościoła w Sucheju. Dopiero od roku 1906 kościół w Sianowie istnieje jako samodzielna jednostka.

Trzeba nadmienić, że w Sianowie nie było kościoła katolickiego, a duchowny mieszkał w Koszalinie. Od czasu do czasu odprawiał nabożeństwa w specjalnie do tego celu dzierżawionym pomieszczeniu. Na początku 1911 roku nabożeństwa zostały zawieszane. Powodem była zbyt mała gmina. Jeszcze mniej liczna wyznaniowa gmina żydowska, na wielkie święta wyjeżdżała na nabożeństwa do Koszalina i Kołobrzegu.

W 1780 roku zbudowano młyn miejski. Później, dołączono do niego

i wybudowano, na gruncie królewskim, tartak.

Ważnym czynnikiem stymulującym rozwój Sianowa było położenie na trasie handlowym z Gdańska do Szczecina. Jego budowa rozpoczęła się w roku 1829.

W latach trzydziestych XIX wieku szosą Koszalin-Gdańsk kursowały dylizanse. Każdy transport musiał przejechać przez miasto. Dwie tzw. "poczty wozowe" utrzymywały łączność pocztową z okolicznymi wsiami.

W 1869 roku ruszyła linia kolejowa Koszalin-Słupsk-Gdańsk. Droga w kierunku dworca była budowana od 1874 do 1875 roku, od dworca do Darłowa w latach 1883-1884.

W 1877 roku wybudowano drogę do dworca w Skibnie, a także szosę na odcinku Sianów-Polanów.

Bardzo istotnym faktem dla Sianowa było powstanie fabryk zapalek. Pierwszą z nich założył i otworzył 1 października 1845 roku August Kolbe. Początkowo pracowało w niej tylko dwóch robotników. Przedsiębiorstwo rozrastało się. W 1861 roku w fabryce zatrudniano już 80 robotników. W 1888 roku produkcja dzienna wynosiła około 40 milionów gotowych zapalek. W 1900 roku wszystkie zabudowania i teren fabryczny razem z domami mieszkalnymi, dziedzińcami i placami składowymi obejmowały prawie 20 000 metrów kwadratowych. Fabryka produkowała towar najwyższej jakości na rynek krajowy i zagraniczny. Dzięki temu miasto stało się znane. Produkcja zapalek rosła, była opłacalna, a fabryka zatrudniała coraz więcej ludzi.

W 1871 roku bracia Pohl i Gross założyli drugą fabrykę zapalek. W 1894 roku fabryka połączyła się z podobną fabryką zapalek w Hanowerze. Teraz zakład funkcjonował pod nazwą "Zjednoczone Fabryki Zapalek, Spółki Akcyjne, Sianów-Hanower". W roku 1910 firma kupiła fabrykę zapalek w Głuchołazach na Dolnym Śląsku.

Jeden z synów Pohla założył w 1899 roku fabrykę mydła, która jednak wkrótce przerwała produkcję i została przekształcona w trzecią fabrykę zapalek, pod nazwą "Dr Pohl i Spółka".

W kwietniu 1910 roku te trzy fabryki zatrudniały łącznie 479 robotników. Niestety z powodu wprowadzonego podatku zapalczanego ograniczono produkcję, co w konsekwencji doprowadziło do zwolnień wielu robotników. W latach 1905-1910 było to głównym powodem zmniejszenia się liczby ludności Sianowa. Z czasem jednak sytuacja podatkowa uregulowała się, konsumpcja wzrosła. Do Sianowa znów napływali robotni-

cy, wzrosła liczba ludności. Później nowe inwestycje następowały jedna po drugiej. Miasto rozwijało się intensywnie.

Oto kilka ważniejszych dat i związanych z nimi wydarzeń:

- 1879 r. - budowa nowego ratusza z wieżą i zegarem wieżowym,
- 1882 r. - powstanie lecznicy miejskiej i remizy strażackiej, a także szpitala z 8 pokojami dla 16 osób,
- 1890 r. - budowa przytułku dla ubogich,
- 1892 r. - skanalizowanie ulic Armii Polskiej i Koszalińskiej, 1894 r. - założenie w ogrodzie bractwa strzeleckiego "zakładu kąpielowego", budowa leśniczówki na skraju lasu miejskiego,
- W 1903 roku miasto zaciągnęło pożyczkę na wybrukowanie kamieniami polnymi ulicy Tylnej i terenu targu, na który zjeżdżali rolnicy z okolicznych wsi. W Sianowie co roku miały miejsce cztery jarmarki i targi bydłce. Mieszkańcy sprzedawali owoce, warzywa i inne produkty rolne,
- W latach 1896-1897 na skwerze w parku został wybudowany przestronny budynek szkolny. Grunt pod budynek został zakupiony przez Augusta Kolbego, a następnie przekazany miastu. Aby zapewnić dostęp do budynku, Kolbe kupił dom przy ulicy Armii Polskiej, następnie nakazał go wyburzyć. Cały teren przekształcono w ulicę dla pieszych, przy jej wejściu zbudowano wspianiały portal. Po obu stronach aleja została osadzona czerwonym głogiem. Ulicy nadano imię Augusta Kolbego,
- 1907 r. - zbudowano fabrykę produktów cementowych Knop & Raasch,
- 1908 r. - powstała spółdzielnia mleczarska, a także skanalizowano ulicę Łużycką, Dworcową i Morską. Powstał także plac sportowy ze strzelnicą, wybudowano salę gimnastyczną,
- Uchwałą korporacji miejskich z 1 października 1911 roku miasto zostało przyłączone do elektrowni okręgowej w Białogardzie co pozwoliło zelektryfikować około 60% zabudowań,
- 1919-1925 r. - przeprowadzono meliorację na rozległych łąkach wokół Sianowa. W tym samym czasie postanowiono także mosty na Unieści i koło Kłosu, a także na Polnicy koło tartaku,
- 1926 r. - zbudowano pływalnię.

Sytuacja gospodarcza miasta wpływała na liczbę ludności. Przewidywano, że w 1852 roku Sianów zamieszkiwały 1552 osoby, w 1880 około 2517, natomiast w 1897 - 5972 osoby. W 1925 roku było w Sianowie 7889 mieszkańców, a w 1939 roku - 9746.

W okresie I wojny światowej Sianów gospodarczo wyraźnie podupadł. Wielu mężczyzn powołano do wojska, występowały zakłócenia komunikacyjne i transportowe. Po zakończeniu wojny, miasto przeżywało kłopoty gospodarcze. Występowało bezrobocie. Mimo tego zaobserwowano jednak znaczny napływ ludności. Dało się zauważyć ożywienie w budownictwie mieszkaniowym. Wytyczano ulice, przy których powstawały nowe osiedla domków jednorodzinnych i bloków mieszkalnych. Od II połowy XIX liczba ludności systematycznie wzrastała.

III. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE REGIONU - DAWNIEJ

Materiałem źródłowym mówiącym o położeniu geograficznym Sianowa jest dokument wydany przez biskupa kamieńskiego Jana z 22 sierpnia 1348 roku, który informuje m.in. o nadaniu miastu nowej wsi - Niegendorp. Osada położona była na południe od Sianowa i graniczyła z Węgorzewem, obecnie Węgorzewem Koszalińskim. W dokumencie Piotr III Święca określił granice miasta. Na północy posiadłości miejskie graniczyły ze wsią Skibno, a od północnego wschodu z Karniszewicami. Stąd granica biegła lasami w kierunku południowo - wschodnim, przecinając trakt handlowy Koszalin - Sianów - Sławno i dochodziła do wsi Sieciemín. Dalszy jej bieg wyznaczała rzeka Polnica. Następnie granica skręcała w kierunku południowo-zachodnim dochodząc do gruntów Węgorzewa Koszalińskiego, a stąd drogą polną w kierunku północno-zachodnim do rzeki Unieści i dalej jej biegiem do pół Skibna. Na północny wschód od Sianowa, aż do granic wsi Skibno i Gorzebadz rozciągały się grunty i łąki przynależne do zamku sianowskiego, które zachował w swym posiadaniu Piotr III Święca.

Jedyną i znaną kroniką przedstawiającą dzieje Sianowa do 1911 roku jest kronika Reinholda Raascha pt. "Dzieje miasta Sianowa". Dla autora głównym źródłem informacji były "Akta miasta Sianowa, Szkoły Miejskiej i ewangelickiego Urzędu Parafialnego", sianowskie dokumenty i akta przechowywanych w pruskim Archiwum Państwowym w Szczecinie.

W swojej kronice Reinhold Rasach pisał:

Miasto Sianów położone jest pod 54° 13' szerokości północnej oraz pod 34° 7' długości wschodniej, w głęboko wnikającym w powiat koszaliński zakątku powiatu sławieńskiego. Wspaniałe jest jego położenie u podnóża Góry Chełmskiej. Z trzech stron otoczone jest lasem, z czwartej otwarte w kierunku Bałtyku.(...)

Okolica jest pofałdowaną, rozprzestrzeniającą się równiną z kilkoma wyższymi wzniesieniami. Niestety, miasto położone jest w odległości 2,5 km od linii kolejowej Berlin-Gdańsk. Połączenie omnibusowe zapewnia transport pocztowy i osobowy. Na wschód od miasta znajdują się wybudowania, które obecnie rozrosły się już do wielkości 47 zagród. Ponadto należą do nich: miejska leśniczówka i własny budynek szkolny.

Klimat jest dość ostry, przeważające są wiatry północne i wschodnie. Wiosna jest przeważnie chłodna i nieprzyjemna, wegetacja zaczyna się w związku z tym stosunkowo późno. Lato jest często bardzo deszczowe, natomiast jesień nierzadko do późna w listopadzie przynosi ciepłe i przyjemne dni. Surowej zimie zapobiega bliskość morza, opad śnieżny jest przeważnie niewielki¹.

IV. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE REGIONU - DZIŚ

Dziś Gmina i Miasto Sianów leży w powiecie koszalińskim, w województwie koszalińskim na Równinie Słupskiej, na pobrzeżu Słowińskim, nad rzeką Polnicą, na północny wschód od Koszalina, u podnóża Góry Chełmskiej. Jej naturalne granice wyznacza od północy układ jezior przybrzeżnych Jamno i Bukowo, od zachodu dno doliny rzeki Unieść, od południa lasy Góry Chełmskiej i Nadleśnictwa Manowo, od wschodu Nadleśnictwa Karniszewice. Przez gminę Sianów przebiega droga krajowa nr 6 Szczecin - Koszalin - Gdańsk.

---

¹ Reinhold Rasach *Geschichte der Stadt Zanow (Dzieje miasta Sianowa)*

BIBLIOGRAFIA

1. Bialecki Tadeusz, *Herby miast Pomorza Zachodniego*, Szczecin 1991.
2. Boras Zygmunt, *Książęta Pomorza Zachodniego*, Poznań 1968.
3. Czerner Marian, *Herby miast województwa koszalińskiego*, Koszalin 1989.
4. Gumowski Marian, *Herby miast polskich*, Warszawa 1960.
5. Gumowski Marian, *Najstarsze pieczęcie miast polskich XIII i XIV wieku*, Toruń 1960.
6. Popielas-Szultka Barbara, *Początki i lokacje miast na Pomorzu Sławińsko-Słupskim do połowy XIX w.*, Słupsk 1990.
7. Znamierowski Alfred, *Insygnia, symbole, herby polskie*, Warszawa 2003

Publikacja wydana została w ramach zadania "Śladami historii Sianowa" zrealizowanego przy udziale środków finansowych Ministerstwa Edukacji Narodowej